

НАЦИОНАЛЕН ВЕСТНИК

ТРАКИЯ

Брой 24 • год. ХСII • 20 декември 2012 г. • цена 0,40 лв.

www.stdbg.org

Скъпи тракийци,
Скъпи приятели,
Зад гърба ни остава една година, изпълнена с много труд и усилия да бъде утвърдена тракийската кауза в дневния ред на обществото. През тази година СТДБ многократно се опитваше да привлече вниманието на държавните власти към проблемите на тракийските българи. Ръководството на съюза упражни възможно най-силния натиск, който една гражданска организация може да приложи, за да се включи отново тракийската кауза в преговорите с Турция и да се определи най-после нова дата за заседанието на смесената двустранна комисия за имуществото. За съжаление въпросът не беше поставен нито от премиера при т.нар. смесено заседание на двата кабинета в Анкара, нито при визитата на президента Росен Плевнелиев този месец. Многобройни писма, адресирани до ръководителите на правителството, парламента и отделните политически сили,

ЧЕСТИТА КОЛЕДА

На прага сме на новата 2013 г.

както и срещите с министър-председателя на Република България Бойко Борисов, целяха да придвижат решаването на въпроса, макар и с малка стъпка напред. Но за съжаление държавната власт все още остава глуха за нашите проблеми. Тази година към СТДБ беше създадена и специална комисия, която конкретно да следи българотурските отношения и включването на проблема за обезщетенията на тракийци в тях. В момента нейните експерти проучват законите на Турция, за да преценят дали има някакви рискове, свързани с давност за връщане на имотите. СТДБ реши да потърси подкрепата на Европа и със специална подписка застана твърдо зад препоръките на

ЕС към Турция да реши проблемите, които има със своите съседи. Трябва обаче да положим повече усилия, за да получим необходимата тежест.

Чака ни още една година, изпълнена с много паметни годишнини и дати, които ще намерят своето място в националния календар: 100 години от Балканската война, 100 години от разорението на тракийските българи и 110 години от Илинденско-Преображенското въстание.

Скъпи приятели, догодина

ни чакат много работа и усилия, за да посрещнем достойно тези важни годишнини, както и да дадем своя принос техните уроци да бъдат чути от целия български народ и от управляващите.

Желая ви през новата година много успехи, лично здраве и щастие на вас и на вашите близки.

Красимир Премянов
Председател на СТДБ

Предтеча - 168 години от рождението на Капитан Петко

НИКОЛА ИНДЖОВ

На 18 декември се навършиха 168 г от рождението на Петко Киряков. Капитан Петко Войвода бе предшественик на задружния съвместен живот на българските, турските, гръцките и албанските поселища в Тракия. Той смяташе за тракийци и онези обитатели на нашето отечество, които имаха еврейски или арменски корен. Така върху пресните руини на Османската империя Капитан Петко Войвода продължи идеята на Васил Левски "...Турският чорбаджийк да даде място на съгласието, братството и свършеното равенство между всички народности. Българи, турци, евреи и пр. ще бъдат равноправни във

всяко отношение...

Всички ще спадат под един общ закон, който по вишегласието на всички народности ще се изработи".

Борбата на Капитан Петко Войвода в името на угнетените и подтиснатите го превърна в предтеча на друга една идея, която от неговия век премина в следващия и в нашия-идеята за Тракия без граници. Животът на Капитан Петко Войвода показва, че Тракия принадлежи на всички тракий-

■ По случай годишнината председателят на СТДБ Красимир Премянов и активисти от софийското тракийско дружество поднесоха цветя и венци пред паметника в столицата. Слово произнесе председателят на ТД-София Николай Димитров.

ци-българи, турци, гърци, евреи, арменци, албанци, че в едни нови времена тя може да се превърне в територия на уни-

кално етническо съдружество по примера на обединената и с премахнати междудържавни граници Европа.

доц. д-р Валентина Ганева-Райчева

**ЗИМНИТЕ
ПРАЗНИЦИ
ОПРЕДЕЛЯТ
БЕРЕКЕТА
ДОГОДИНА**

На стр. 3

ТОДОР КОРУЕВ
Съюзът на тракийските дружества в България издаде календар за 2013 г. Приятно е да го гледаш – изпълнен е отлично полиграфически, богат е на илюстрации и кратки текстове, осмислящи поуките от миналото. Обърнат е към събитията през годината, чийто инициатор и организатор е тракийската организация. А 2013-а е богата на годишнини: 100 години от Балканската война, 100 години от разорението на тракийските българи и 110 години от Илинденско-

българяването на Тракия. С реокупацията на Одринска Тракия през юли 1913 г. започва първият геноцид в Европа през XX век. Насилията се пренасят в Западна Тракия. Злодействата са документиранни в забележително изследване „Разорението на тракийските българи през 1913 година“ на акад. Любомир Милетич, от чието рождение се навършват сто и петдесет години в първия ден на новата година. Най-добрият жест към него би бил да му бъде издигнат бюст-паметник в столицата, каквато идея има софийското друже-

За тях забрава няма!

Преображенското въстание. Тая „троица“ е свята за нас, тракийци, затуй ще отдадем достойно почит към патриотичното опиянение, героизма и мъченичеството на нашите предци. Идната година 26 март – Денят на Тракия, ще отмери сто лета от падането на непревземаемата крепост на Одрин. В тоя ден преди век Мехмет Шукри паша се предаде с целия си гарнизон. Турция молеше за примирие, а светът бе учуден от чудото на българското военно изкуство. Ясно е, че отбелязването на върховете в Балканската война и последвалите събития, ще бъде съпроводено, щем не щем, с отпор на антибългарските изстъпления за нови прочети на войната у съседите. За жалост и у нас не само лъжеучени, но и политици оспорват освободителния характер на Балканската война и търсят в нея „етническо прочистване“.

Тракийските събори на „Илиева нива“ (май), в Кърджали (юни), в с. Аврен (септември) и в Маджарово (октомври) догодина ще се превърнат в олтари на почитта към жертвите от обез-

■ Тодор Корув

ство. Издателство „Захарий Стоянов“ вече подготвя ново издание на книгата на Милетич, а на годишнината също е посветено и ново изследване на Стоян Райчевски.

„С кръвта ни, Петре, шега не бива: искаш не искаш – тя ще те дърпа все към оная Петрова нива...“ – припомням началото на стихотворението „Петрова нива“ на поета тракиец Петър Василев. И сега, след 110 г. Петрова нива ще ни дърпа, защото „пътят, който оттук минава, все подалече отива“. През 2013 г. ще почетем пътя на преобразенци и илинденци към подвиг, смърт и безсмъртие. За тях забрава няма!

НЕДКА ГОСПОДИНОВА

За 24 път тракийците от Перник и Пернишка област отново бяхме заедно на нашата традиционна среща.

От учредяването на Тракийското дружество през 2003г., избрало за свой патрон „Капитан Петко Войвода“, всяка година на този ден честваме годишнината от неговото рождение.

Макар срещата да беше насрочена за 12 часа на 1 декември още от 11 часа пред вратата на клуба на културните дейци –запристигаха на групи тракийци от различни

ПЕРНИЧАНИ ЧЕСТВАХА СВОЯ ПАТРОН

квартали.

На вратата бяха посрещнати с красива погача и шарена тракийска сол от Еленка Василева. В самия ресторант бяхме подредили скромен кът с портрета на патрона и плакат „168 години от рождението на Капитан Петко Войвода“. Най-многобройна бе групата от 32 души на клуба в Мошино.

Председателят на дружеството Петър Янков пригласи тракийци и накратко припомни основните задачи

до края на годината: абониране за в-к „Тракия“, отчитане на членския внос и продължаване набирането на подписи в подкрепа на документите, приети от ЕС и ЕК към Турция, които я призовават да реши нерешените проблеми със своите съседи, в това число и с България. Очерта и най-основните задачи през 2013г.: организиране тържества по случай 100 г. от победното въстание тракийци и накратко война, 10г. от учредяването

на нашето дружество, 110г. от Илинденско-преображенското въстание и 100г. от началото на страшната трагедия на бежанците от Одринска и Беломорска Тракия, продължила чак до оземляването им през 1928 – 1935г.

След това Петър Янков предостави думата на Недка Господинова. Словото ми беше кратко, но емоционално и бе изпратено с бурни аплодисменти. Бяха връчени и новите членските карти. Първата

карта бе за Петър Янков и бе връчена от Желязко Бонев – най-възрастният член на Управителния съвет и учредител на дружеството.

Втората карта бе за самия него. Своите карти получи и Стоян Колева, Николай Градинарова, Радка Тилчева, Пенка Момчева, Румяна Момчева, Магдалина Николова и др. Всички присъстващи получи като дар и книгата Димитър Маджаров“.

Под звуците на приятна, трапезна музика тракийци се веселиха и си разменяха поздравичи и пожелания за здраве и късмет. Участниците бяха поздравени и с чудесните песни на Теменужка Димитрова и пианиста Борис Христов. А родопчанката – Роза Бичкиджиева ни изпя песента за Капитан Петко Войвода.

Накрая всички се сбогувахме като си пожелахме весели празници, здрава, мирна и по-богата 2013г.

Стига сме подменяли историята с басни

Николай Димитров, председател на дружество "Тракия"-София

Не стихват вълненията сред българската общественост, породени от предложението да се направи преценка на историята на Балканите. Тепърва ще трябва да „реформулираме“ характера на Балканската война, тъй като честванията, свързани с нея, предстоят.

Поводът да взема отношение в дискусиата по определяне на нейния характер е интервюто във в. „Труд“ от 24 ноември 2012 год. на проф. Евгения Иванова и медийното представяне на доц. Йорданка Бибина на книгата „Турците в България“. Редица общественици осъдиха защитаването от този академичен дует теза за „либералното“ османско управление на българите по нашите земи. За постигане на хорова хармония се включи и Негово превъзходителство посланикът на Турция Исмаил Арамаз. В своето интервю във в-к „Преса“ от 26 ноември 2012 г., той отрязва – „въпросът с имотите на тракийци е решен с Договора от 1925 год“.

Задачата на тези изяви бе една – натиск. Да се неутрализира евентуален опит на държавната ни делегация в Турция, водена миналия месец от президента Росен Плевнелиев, да повдигне неудобни за турската страна въпроси.

Разбираемо е мнението на Негово превъзходителство посланика на Турция, но претенциите за научност на проф. Иванова и доц. Бибина могат да бъдат поставени под въпрос.

Проф. Иванова предлага да престанем да живеем с историята. Подобни тези маркират динамиката на един продължителен и унизителен процес. Неговото развитие през последните двадесет години доведе до отхвърляне почетното гражданство на генерал Васил Делов. Като че ли сетивата на държавниците са притъпени и

те с лека ръка само констатираме, че с българската държавност някой се „пошегувал“.

Недостатъчна е сякаш гаврата с паметта на генерал Делов, та се налага доограмотяване на българите. Политиците се объркаха и не успяха убедително да кажат герой ли е генерал Делов. Сега представители на академичната общност като че ли искат да объркат народа, като го призоват да загърби историята. В резултат народът ще загуби всякакви ориентири.

„Мъченичеството поражда агресивен национализъм“ – твърди проф. Иванова и не мога да не се съглася – това е вярно. Но не мога да се съглася с редица исторически и географски факти, които споделя в интервюто си като обосновка на призива си: „Стига сме

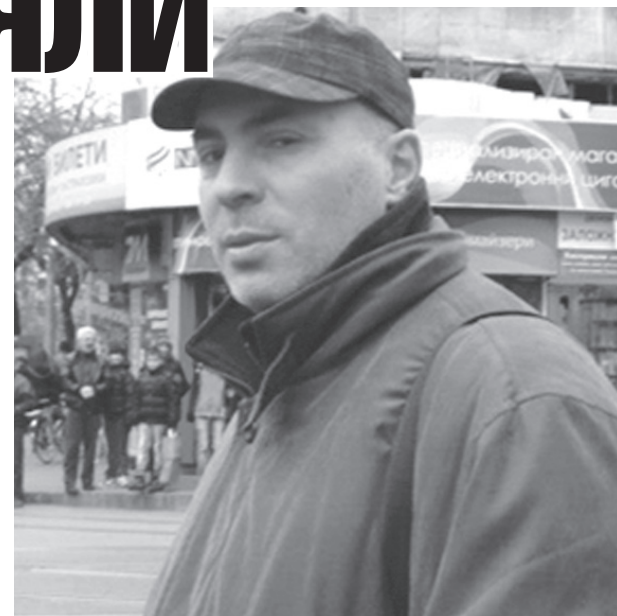
живели с историята!“.

Чие е мъченичеството и чий е национализъмът!

Поредичата събития – Руско-турската война, Съединението, Илинденско-Преображенското въстание и последвалите реформи, с които Турция губи международен авторитет, загубата на Балканската война и последвалият Лондонски договор маркират раждането на турския национализъм. Разпадът на Османската империя и краят на Балканската война са предизвикали узряване на турското национално чувство. То е родило такова озлобление и жажда за реванш, че до реокупацията на Беломорска Тракия и Одринско се стига дни след края на войната. Грешките на държавниците

че „мъченичеството ражда агресивен национализъм“ и за „нетолерантността“ на тракийските българи в Кърджалийско.

Не като българка, а като на академично лице, не й приляга илюстрирането на твърдения с полуверни факти. Вероятно това е част от методиката на политическата митология. Изумително звучат както твърдението на проф. Иванова, че България получава безкръвна ревизия на Берлинския договор, така и тезите на доц. Йорданка Бибина /турколог/ при представяне на книгата „Турците в България“. Според нея „Кръвният данък не може да бъде вид робство... Просто тези деца са били вземани и обучавани, а в последствие са

историята!“. Превратно поднесените в интервюто примери в действителност са съвсем различни. Факт е, че Източна Румелия е автономна област, населена с българско население, самоопределило се да живее заедно с другите българи в една държава. А какво се случва с онази част българи, които остават под турска власт? То именно е „кръвният данък“ за Съединението на България/1885 г./ С Топханенския акт и Цариградската конференция от 1886 г. Кърджалийско и дн. Смолянски край преминават в границите на Османската империя. Част от българското население остава по родните си места. Друга, произхождаща от населените места покрай новата граница, се мести в Хасковско. Изчезва някъде си българското християнско население от с. Русалско, което някога е направило църква, съществуваша до днес, в потвърждение на отношението си към това място.

Още един апостроф на данните, които предлага проф. Иванова – освен българите от с. Дарец се налага да добавим българите от Пчеларово, от Черничево, от Аврен, от Припек, от Кирково и др. Или всъщност вследствие на разбиранятия й поради религиозната принадлежност на част от населението по цялата държавна граница в Кърджалийско и Смолянско, то трябва да бъде възприемано като небългарско!

На Лозанската конференция 1923 год. зад гърба на България, Турция и Гърция се договарят Беломорието да бъде взето от Гърция, а Западния Анадол да бъде турски.

Българското население в Беломорска Тракия е поставено отново след злокобната есен на 1913 год. на тежко изпитание – или да остане по родните си места като гръцко, или да се изсели в България, както и става. На негово място в Беломорието е настанено гръцко население от Мала Азия и Кавказ – жертва на етническо прочистване, прилагано от Турция не само по време на войната.

Проф. Иванова се опитва да смекчи обвиненията за етническо прочистване, за да вземе връх другото обвинение – за „възродителен процес“. Тя заявява, че България най-малко от другите балкански страни е провеждала етническо прочистване. Истината е

съвсем друга. България изобщо не е провеждала етническо прочистване нито във военно, нито в мирно време! Тя единствена от всички воюващи страни в Европа приема Закон за уреждане на недвижимата собственост в новите земи /1921г/. С изключителна толерантност при това едностранно се показва готовността въз основа на взаимност да се регламентира българотурския малцинствен въпрос. България е дала възможност свободно да се завърнат всички бежанци и връщане на недвижимите им имоти. Насреща – нищо!

Като модерен за времето си акт законът е пряк отговор на призива на американския президент Удроу Уилсън и на неговия план от 14 точки за мир. Стъпка, с която можем да се гордеем и която изгражда етническият модел у нас.

Най-съществената провокация, която следваше да изконсумираме, е тезата за „възродителния процес“ и опитът за определяне на регионалната идентичност на хората от този край. Илюстрация като контрапункт е следната постъпка: отказът на Златоградския отряд от армията на Явер паша да се бие срещу отряда на генерал Делов. Командирът на отряда – Хасан Анжеров твърдо заявява: „Ние срещу своя народ няма да отиваме!“. По-късно сам приема името Аспарух Анжеров. Това е най-красноречиво доказателство, че тези войници са се чувствали българи.

И като послеслов – тракийци и родопчани като най-потърпевши от историята не трябва да толерират подмяната. Словесни изрази като «да се критикуваме ли затова, че е завладян Кърджали, завладява се-война е!» представят българската кауза в Тракия като агресивна авантюра. Грешките на държавниците ни, довели до загубата на Беломорието, националната катастрофа белязана в Нюй /1919 г./ и обезбългаряването на Западна Тракия, не обезсмислят освободителния характер на Балканската война. В Букурещкия и Цариградски договори /1913 г./ балканските държави определят българския характер на Беломорието. Тезата «завладява се – война е!» трябва да бъде нетърпима. Балканската война е освободителна за българите в Родопите и Беломорието и ускорява раждането на самата Република Турция.

■ Църквата в село Русалско

Отчетно-изборна конференция на ПКТ избира ново ръководство

На 16 декември в сградата на СТДБ на ул. „Ст Караджа“ 7 в столицата се състоя редовната национална отчетно-изборна конференция на Политически клуб „Тракия“. В работата й взеха участие членове на партията от цялата страна, както и председателят на СТДБ Красимир Преманов и проф. Васил Проданов – Председател на Тракийския научен институт. Дневният ред беше оповестен от почетния председател ген. Тодор Бояджиев и включваше отчетен доклад за дейността на ПКТ, който беше прочетен от организационния секретар Чавдар Георгиев, промени в устава, както и избор на ново ръководство. Почти половината членове на ръководната структура се избират за първи път. За председател на ПКТ беше избран Чавдар Георгиев, а за негови заместници Донка Петрова и Божанка Богданова. В състава на ръководството по право влиза и почетния председател. Конференцията даде мандат на председателството да определи целесъобразността и формулата за участие в следващите парламентарни избори, но ограничи мандата му за взаимодействие с ДПС.

ни водят до погрома срещу тракийските българи. Не етническо прочистване, а същински геноцид се извършва спрямо българите в Тракия.

На фона на следващите факти тезите в интервюто на проф. Иванова плющат повече като необясними обвинения към тракийци.

Избитото до крак мъжко население на Богдановия мост в Булгаркьой, избитото мъжко население в Кутруджа, опустошени български села в Беломорието – Съчанли, Манастир, Доганхисар, Каяджик, Чобанкьой, Пишманкьой и други, физическото изстребление при Фере, Армаганската долина, Ятаджик /дн. Маджарово/ ражда общност, приела за свое кредо «Не забравяйте, но не отменявайте!». Доста благороден и дълбокосмислен апостроф на тезите на проф. Иванова,

издигани до високи постове. И по този начин им е била осигурена по-висока позиция в обществената йерархия. Според нея робството е положение, при което хората нямат никакви права, нямат собствена земя, не могат да говорят езика си, нямат собствени църкви, в които да изповядват религията си. Не е съществувала спхийска система, не е имало движение за църковна независимост, а заличаването на българската държавност за 500 години и жертвите, които българският народ е дал, са имажинерни. Необяснимо, но целенасочено е смесването на понятията – лично и национално робство.

Всъщност точно така в съзнанието ни историята ще се изчисти от героика и ще се превърне в басня.

Но да се върнем на призива „Да спрем да живеем с

ДОЦ. Д-Р ВАЛЕНТИНА ГАНЕВА-РАЙЧЕВА

Институт за етнология и фолклористика с Етнографски музей – БАН

-Д-р Райчева, започват цяла поредица празници. Какво място заемат те в календара на тракийци?

-Наистина започва един цикъл много богат на обредни празнични моменти. Защото това е времето, след като вече е прибрана реколтата, а тракийци са били най-вече земеделци, много добри стопани. Цялата зимна обредност е насочена към това да се осигури през следващата аграрна година много добра реколта, при това не само в земеделски план, но и в жизнен, в семеен.

-Преди да поговорим конкретно за празниците знаем ли достатъчно как са ги посрещали тракийци? Нашата фолклористика изследвала ли ги е?

-Моят професионален път започна точно с изследване на обредната и празничната култура в Тракия. Още като студент правих изследвания в района на Сакар, после те се задълбочиха, работила съм много в Източните, в Средните Родопи. Имам познания за традициите и в Пловдив, в Ямбол... Аз съм събираща материали още от края на 70-те и началото на 80-те години в Тракия.

-Да се върнем на самите празници. Как се е празнувала Коледа след дългите пости?

-Те не са толкова дълги. Коледа е един много хубав празник не само за тракийци, а въобще за българите. Той съвпада с периода на зимното слънцестоене и това определя богатия обреден комплекс, изобилието от гадания и предсказания за бъдещето, различните магически практики с предпазен характер. Традицията на коледуването е богата в цяла Източна България, но особено в Тракия. Там още през деня срещу Бъдни вечер обикалят малките коледарчета, които благославят всеки дом.

Някъде за коледарчетата приготвят малки колачета, нашарени отгоре с бадеми и нахут.

-Какво се слага на трапезата?

-Трапезата за вечерта е богата и съдържа всичко, което се произвежда в стопанството (постни сарми с кисело зеле и ориз, варен фасул, леща, варена царевица или пшеница, подсладени със сусам и орехи – кешкек). На трапезата се слагат сушени плодове, орехи, чесън, стафиди – от всичко, което има въщи. Там е и обредният хляб боговица (вечерня, харман и др.) с богата пластична украса, която в стилизирана форма представя аграрното благополучие (правят се пластични изображения от тесто на купени, ръкойки, харман, буюндрук, овце и др.).

Върху хляба се оформя полукръг от усукано парче тесто. До третата кадена вечер полукръгът постепенно се затваря, за да не излезе берекетът от къщата. Някъде за Бъдни вечер правят пита с пара, която символизира къщата. За вечерята жените приготвят баница със сирене и ориз – клин (в Родопите) или с тиква – тиквеник.

Преди вечерята най-възрастният в семейството прекладва трапезата и всички помещения в дома и стопанските постройки. Кадни се с тамян и въглени, сложени върху палешника на ралото. Прекладената трапеза се смята за благословена и се вярва, че притежава магически сили. Стопанинът разчупва високо над главата си боговицата с думите „Толкова високо да стане нашто жито! Чак до Господа да стигне“ (Ивайловградско). Някое от децата дръпва с две ръце къпата с храната, а стопанката го пита: „Какво сурваш?“. То отговаря:

„налото варено жито се дава на кокошките.“

-Казвате, че тракийци са предимно земеделци. Но те са от доста различни области – едно е в равнината, друго в Родопите. Как това се отразява на тяхната трапеза?

-При всички случаи планинската кухня е обвързана с продуктите които има там на разположение. Те са преди всичко от мляко, понеже се гледат много животни, има много картофи и ориз. Докато равнинната кухня е много по-богата. Там се използват булгур вместо ориз, бадеми, стафиди, въобще всички плодове на Юга, които са подходящи за природните условия. Но традицията повелява да се сложи „от всичко“, така

Зимните празници определят БЕРЕКЕТА ДОГОДИНА

„Сурвам житото, царевицата, воловете... Сурвам берекета!“ Някъде стопанинът отделя парче от боговицата, малко от яденето и виното и ги слага при иконата. Сутринта се дават на животните.

От суровото жито дават сутринта на кокошките в кръг от въже, за да се множат и да не се пръска по съседите. Орехите и недогорялата свещ се пазят за следващите кадени вечери – новогодишната и срещу Йордановден. От сламата под трапезата връзват на плодните дръвчета, за да раждат и др. Наричания и благословии за здраве и плодородие съпровождат началото на вечерята – когато разчупват хляба, когато хапват първата хапка или хвърлят от житото в комина на огнището.

Вечерята започва рано, за да узреят рано житата; не се става по време на яденето, за да не стават квачките от ползите; може да стане само стопанинът, но трябва да ходи приведен, за да се превият житата от зърно; нищо от бденивечерската трапеза не се изнася и не се раздава на съседи и близки; трохите от вечерята се събират и се дават на домашните животни; оста-

че се намират доста неща.

-Можем ли да приемем, че Коледа е най-големият празник за православните или все пак Възкресение е по-тачен?

-Те са равноценни. И Коледа, и Възкресение са еднакво значими. А да не говорим, че за земеделеца, за древните култури Гергьовден е особено важен. Затова се и казва „Личен ден Великден, още по-личен Гергьовден“.

-По това време се правят и предсказания за цялата идваща година?

-Началото на новата слънчева година се смята подходящо за предсказания. Гадае се каква ще е реколтата по това как гори бъдника в огнището; за времето през различните месеци от годината се гадае по люспи от лук или въглени; за здраве гадаят по разчупените орехи, по хвърлени в огъня дрян timer пъпки или житни зърна; за бъдещия съпруг момите гадаят по първата хапка от боговицата, която оставят през нощта под възглавницата си. Някъде наричат три въглена от каденето на 3 култури – пшеница, ръж и ечемик. Няма да има добра реколта от тази култура, чийто въглен изгасне

най-рано.

До полунощ семейството не бива да заспива. Тази забрана е свързана с поверието, че точно в полунощ „небето се отваря“ и ако в този миг човек си пожелае нещо, то ще се сбъдне.

-Да изброим поредицата от зимните празници.

-Да започнем още от Андреев ден, когато денят започва да нараства с едно просено зърно. После идва Варвара, Никулден, Игнажден, Бъдни вечер, Коледа, Нова година, Йордановден, Ивановден, после идва Атанасовден и Антоновден. Това са все празници, свързани с много предпазни действия и целят да предпазват най-вече децата и изобщо хората от болести. Затова има и много практики, които са свързани с омилостивяване на болестите, които в традицията са персонифицирани, те са като живи същества. Това са все останки от една стара култура, която е митологична в своята основа.

-Целта е да се повлияе на бъдещето?

-Да, точно тези празници, които съвпадат с равноденствието-пролетно, лятно, есенно, са много подходящи за различни гадания.

- Освен нестинарството има ли някакъв друг обред, който да е характерен само и единствено за тракийци?

-Специалистите винаги казват, че фолклорът е локална култура, чийто най-малки елементи откриваме в селищната култура. За фолклора не трябва да се мисли в някакви национални мащаби, а по-скоро в регионални. Така че дори нестинарството се отнася единствено за селища в Странджа, а не за цяла Тракия. То представлява една съхранена древна практика, която е пренесена през времето.

- Кое се оказва по-устойчиво във времето - песенният фолклор или обредите?

-Много е различно. Важните моменти от социализацията на човека като раждане, сватба, смърт са много устойчиви. Колкото и да се променя животът, те се запазват. Въпреки, че в бита ни навлиза съвременната наука там дълбоко някъде на подсъзнателно ниво те оцеляват като практики. Разбира се много от обредните обичаи, свързани с аграрната култура, са вече само културна памет и се съхраняват като такава. Песните също са едно стабилно

ядро във фолклорната култура, но извадени вече от своя контекст, от практиката, от обичая и сезонното си място, те могат да се разпространяват, само защото са записани и нотирани. Но въпреки това много старинни сюжети изчезват, например от жетварските песни. Аз съм записвала 40-50 песни, които са се пеели във всеки един момент от жътвата. Това е един много богат цикъл, който е съпътствал нелекия труд на жетварите. Но тях вече можем да срещнем само по съборите.

-Проучвания не са правени, но все пак знаете ли дали нещо от фолклора на хората, които останаха по загубените наши земи в Турция, например се доближава до фолклора на тракийци в България?

-За това съдя само по материали на наши записвачи и по спомени на носители на фолклора, които са преселници от тези села. С такива се срещам много през 70-те и 80-те години в Ивайловградско. Има много общи неща. Колкото и да са различни, можем да кажем, че Тракия е една област, която има своите специфики, различни от фолклора на Западна България, например.

100 години от Балканската война

Въоръжението на българската армия

ПРОФ. ТОДОР ПЕТРОВ

Продължение от миналия брой

След доставянето през 1906-1911 г. на балони за нуждите на новосформираното през 1906 г. Въздухоплавателно отделение през 1912 г. се преминава и към доставяне на аероплани за току-що създадените аеропланни отделения. Към края на годината техният брой в българската армия надхвърля 20, достигайки внушително за времето си количество. От Франция са купени и доставени също 5 разглобяеми хангара, а от Русия - няколко платнени навеса, необходими за предпазване на самолетите при лоши метеорологични условия за тяхната поддръжка.

Независимо от сравнително големия за армията брой на купените само-

лети обаче действително участвалите в Балканската война са значително-малко. Причина за това е липсата на достатъчно обучен авиационен персонал, който да се грижи за тяхната поддръжка и ремонт, техническото несъвършенство на машините, а не на последно място и недостигът на хангари, които да ги предпазват от неблагоприятни метеорологични условия.

През 1910 г. за нуждите на автомобилното отделение, формирано в състава на инженерните войски, също се договарят доставки от френската фирма „Шнайдер“. До началото на Балканската война от нея са купени 10 товарни и 2 командирски коли, един влакчак с две ремаркета и няколко учебни коли. След започване на войната армията разполага не само с товарни, но и с известно

количество леки автомобили, тъй като са мобилизирани и личните коли на някои частни лица. Организирана е също първата в армията автомобилна работилница, в която се осъществяват ремонт и техническо обслужване на наличните автомобили.

Убедило се в качествата и предимствата на автомобилния транспорт, особено в сравнение с животинската тяга, по решение на военното командване в хода на войната са купени и доставени още 20 автомобили - 10 „Фиат“, 4 „Бенц“ и 6 линейки „Даймлер“. По време на балканските войни те се използват за превозването на материални средства за частите и подразделенията и за евакуиране на болни и ранени. Сравнително по-интензивно автомобилите намират приложение по време на бойните дей-

вия в началото на първата Балканска война в Източна Тракия. По такъв начин благодарение на далновидността на нашето командване и предприетите от него мерки е поставено началото на снабдяването и оборудването на армията с модерна за времето си автомобилна техника.

Доставки на съвременна материална част и въоръжение се реализират и във флота. През 1904 г. е сключен договор между Българското правителство и френската фирма „Шнайдер и снове“ и са доставени три миноносца, а във Варна са сглобени други три миноносца, закупени са и две яхти. Доставени са също 260 морски мини, а през 1908-1909 г. - нови 6 миноносца. По този начин българският военноморски флот е въоръжен със съвременно и разнообразно въоръ-

жение и бойна техника. През 1910 г. край Варна се монтират също две 240 мм брегови оръдия Д-45, система „Шнайдер“ благодарение на които се усилява черноморската отбрана и се полагаат основите на бреговата артилерия.

Между 1908 и 1911 г. се правят сериозни опити за ликвидиране или поне редуциране на военноморския флот в търговско-военен, но това не се осъществява на практика. Съществуването и по-нататъшното развръщане на българския военноморски флот обаче е подложено на значителни трудности, чието преодоляване започва едва след лятото на 1911 г.

Независимо от икономическата изостаналост на страната и съществуващият хроничен недостиг на парични средства, през периода 1903-1912 г. е осъществен значителен

напредък по отношение превъоръжаването на армията с ново въоръжение и бойна техника. Налице са обаче и слабости. Съществува например известен недостиг на модерно пехотно и особено артилерийско въоръжение, чийто дефицит е ликвидиран благодарение на морално остарялото и излязло вече от употреба оръжие. Слабости съществуват и в инженерните войски, които все още не са наситени в достатъчна степен със съвременна техника. Всичко това обаче не е в състояние да попречи на армията да се справи със своя противник по време на започналата през есента на 1912 г. война, а оръжието, с което личният ѝ състав воюва - да ѝ помогне да извоюва решителни победи срещу противника в хода на военните действия през 1912-1913 г.

Дейци на тракийското движение - Д-р Младен Желязков

Роден е в Лозенград на 13 октомври 1838 г. и е племенник на първия български екзарх Антим I. Завършва гръцко училище в Лозенград и след това посещава богословски училища в Йерусалим, Фенер и на остров Халки. Учи във военното училище в Москва, завършва Медицинския факултет на Московския университет. Работи като лекар в Москва, в Лозенград и други градове. От 1895 г. става окръжен лекар във Варна. Има демократични убеждения и активно участва в обществен живот. Съпругата му Анастасия Узунова е сестра на известния революционер

Атанас Узунов, определен като заместник на В. Левски. Тя също се отдава на общественостна дейност и става председател на женското благотворително дружество „Майка“. Родовата и семейната среда, високата начетеност и благородната професия вероятно са предпоставката д-р Младен Желязков да бъде избран за първи председател на новоучреденото тракийско дружество „Странджа“. Първите успехи на дружеството, както и широката му масовизация и активност са свързани и с името на неговия председател.

Всъщност дружество

„Странджа“ се създава на 12 май 1896 г. в салона на училището „Св. Методий“, където присъстват 100 души. Дружеството получава името „Странджа“ и е приет неговият устав. В настоятелството освен председателят д-р Желязков влизат подпредседателят Петър Драгулев, а деловодител е Никола Тодоров. В настоятелството са избрани Капитан Петко Киряков и други членове. Утвърдени са и изходните принципи за бъдещата дейност на дружеството като колективна единица с единствена цел - нравственото и умственото развитие на българското население в Одрин-

ско; да не се занимава никога с партизанство; да създава от членовете си личности, притежаващи патриотични добродетели. Интересното е, че още с възникването си дружество „Странджа“ се развива не като тясно местно образувание в границите само на гр. Варна, а като основна, централна структура, обхващаща цялата тракийска емиграция в Княжеството. С това се обяснява появата не след дълго на клонове на дружеството в селищата с компактно тракийско население.

Забележителен успех на дружеството е своевременното издаване на собствен

печатен орган под същото име - вестник „Странджа“. За това настоятелството се е подготвило своевременно. На 20 май 1896 г. ръководството излиза с писмена молба - „пожертвователен лист“ към приятелите и съотечествениците да подпомогнат дружеството с парични средства. Предполага се, че с тези пари ще се осигури издаването на печатния орган на дружеството. И действително, първият брой излиза на 25 май с главен редактор Петър Глушков. Мотото на вестника гласи: „Духовна и политическа свобода се придобива чрез нравственото и умственото развитие на народите“. В 1 брой се заявява, че в „Странджа“ ще бъде пазител на дружеството и ще провежда неговата програма. Вестникът се приема със задоволство от цялата Одрин-

ска емиграция, а по-късно прониква и в поробените земи - в Малкотърновско, Лозенградско и Бунархисарско.

Скоро обаче д-р Желязков се убеждава, че трудно може да съчетава професионалната с обществената заетост и си подава оставката. Умира през 1904 г. във Варна.

На 8 юли 1896 г. Общото събрание на дружеството утвърждава настоятелство в следния състав: председател Петър Драгулев, подпредседатели Петко Киряков и Манол Ковачев, деловодител Никола Тодоров, касиер Градо Петров и членове Григор Ланджев, Михаил Ковчазов, Петър Стамов, Радослав Попов, Димитър Ковачев и Яни Ялъмов.

Из книгата на проф. И. Филчев „Тракийският въпрос и тракийското движение в България“

Летописец на тракийското разорение

150 г от рождението на акад. Любомир Милетич

На 1 януари догодина се навършват 150 г. от рождението на академик Любомир Милетич – първият български учен, описал геноцида над тракийските българи през 1913 г. Той е автор на фундаменталния труд за историята на Тракия и българската трагедия там през Междусъюзническата война, наречен „Разорението на тракийските българи“.

Любомир Милетич е роден на 1 януари 1863 г. в гр. Щип, един от центровете на българското Възраждане в Македония и умира на 1 юни 1937 г. Баща му Георги Милетич (от село Мошорин в Унгария) е брат на панслависта и деятел на сръбското национално движение във Войводина Светозар Милетич. В средата на 19 век Георги Милетич работи като български учител в различни градове в Македония, между които - Велес (1859-61) (където се жени за Евтимия (Евка) Наумова хаджи Попдаова - майката на Любомир Милетич) и Щип (1861-1863). Различни хипотези търсят корените на рода Милетич в Хърватско, България, Босна и на други места. Любомир Милетич следва славянска филология в Загреб и Прага. През 1898 г. е приет за действителен член на Българското книжовно

дружество, по-късно - Българска академия на науките, която дълги години ръководи като подпредседател (1911-1925 г.) и председател (1925-1937 г.) на Управителния й съвет. Един от основателите и преподавателите на Висшето училище в гр. София, прераснало по-късно в Софийски университет „Кл. Охридски“, чийто ректор става на два пъти (1900-1901 г., 1921-1922 г.). Той е почетен доктор и дописен член на много чуждестранни академии и научни дружества.

Академик Милетич е виден общественик и български патриот, който живее, радва се и страда с постиженията и неуспехите, с величието и погрозите на България в усилията ѝ да реши въпроса за националното освобождение и обединение на българския народ. След погрома на Илинденско-Преображенското въстание записва и впоследствие публикува спомените на видни революционни дейци, които са важен извор за историята на освободителните борби.

Любомир Милетич съпреживява силно трагедията на българското население в Източна и Западна Тракия през 1913 г. и на три пъти пътува в земите, присъединени към Бъл-

гария по силата на Букурещкия мирен договор от 28 юли 1913 г., с който се слага край на Междусъюзническата война. През зимата на 1913 и пролетта на 1914 г. той се среща със стотици българи, принудени да напуснат родните си места в Одринско и Беломорска Тракия и да се преселят в България, където първоначално живеят при крайно трудни условия. Академик Милетич пътува по свой личен почин, ръководен от дълбокото си чувство на състрадание към жертвите на големите насилия и жестокости, извършени от турските войски и башибозушките отряди върху българското тракийско население. Фотоапаратът, който носи със себе си, му дава възможност не само да види извършените безчинства, но и да ги запечата върху богат снимков материал, част от който е приложен към неговата книга.

В публикацията си академик Л. Милетич цитира, преразказва или предава разказите на окованите хора, с които се среща. Към всичко чуто и видяно той се отнася критично, за да установи неговата истинност. Така сведенията му добиват достоверност и могат да се използват като един от важните извори за изучаване на събитията в О-

■ Акад. Милетич по време на проучването си
Снимка: „Изгубената България“

ринско и Беломорска Тракия през лятото и есента на 1913 г. Те свидетелстват за стотиците кървави убийства, изгарянията на цели села, изнасилванията на млади жени и девойки, убийствата на малки деца и старци, които действат потресавашо върху съзнанието на читателя. Особено потресаваша са жестокостите, извършени над българското население в гр. Фере. Тях авторът сравнява с жестокостите в с. Батак. Но Батак, пише той, е само едно село, а в Западна Тракия са извършвани масови кланета в цели 17 села.

И само там ли? В Армаганската долина, където според него са избити голям брой българи, техните кости стоят непогребани цели два месеца.

Любомир Милетич оставя повече от 400 труда: книги и монографии, студии, рецензии и др., много от които са на чужди езици: немски, френски, сръбо-хърватски, руски. Сред тях са и ценните трудове на тракийска тематика: „За Тракия“, „Родна Тракия“, „В Македония и Одринско“, „Западна Тракия и договорът за мир в Ньой“, „История на

Гюмюрджинската република“, наред с основния му труд „Разорението на тракийските българи през 1913 година“, а така също и многобройните публикации и доклади, свързани с драмата на тракийските българи през 1913 година.

В юбилейната за академик Милетич година, която емблематично съвпада със стогодишнината на описаните от него събития през 1913 г. тракийските българи и целият български народ с дълбока почит се покланят пред неговия живот и сътвореното от него в тяхна памет.

В Старо село почетоха героите

МИХАИЛ МИХАЙЛОВ

На 1 декември в сливенското Старо село се състоя възпоменателно тържество, посветено на 100 години от обявяването на Балканската война и в чест на загиналите по бойните полета староселци. Тържеството премина под надслов: „Вечна слава, войници на майка България!“ и бе организирано от кметството, тракийското дружество „Георги Конодолов“ и читалище „Звезда - 1928 г.“ в селото.

За да отдадат синовна почит към светлата памет на загиналите във войната, бяха поканени родолюбивите жители и приятели на селото, всички родственици и наследници на героите, отдали живота си, за да я има България. Селото, което е почти изцяло населено с потомци на тракийски бежанци и не е сред най-големите по брой на населението си, е изпратило в началото на миналия век 70 свои жители на бойното поле. От тях по-малко от половината са загинали край Чатагджа, Добро поле и Одрин.

В подготовка за празника организаторите са издирили във Военния архив - Велико Търново сведения за всички загинали - къде са служили, къде са загинали, кога и къде са погребани. Кметският наместник на Старо село Анна Друмева прочете списъка след прочувственото си слово, с което откри празника. Родствениците и наследниците на загиналите

войни от Старо село получиха възпоменателни листи за случая. От тяхно име слово произнесе Пенка Динева. Председателят на тракийското дружество „Георги Кондолов“ в Старо село Иван Маринов изнесе доклад за хода на Балканската война и за героизма, проявен от българските войници и офицери на бойното поле.

Пред паметника на загиналите във войните староселци бяха поднесени венци и цветя.

Женският хор при читалище „Звезда - 1928 г.“ и дружество „Георги Кондолов“ - Старо село, който е един от най-добрите фолклорни читалищни състави в Сливенска област, изнесе впечатляваща литературно-музикална програма.

В читалището бяха подредени кьтове със съдействието на Историческия музей в Нова Загора за 32-ри пехотен Загорски полк, където са служили староселци и за бойния път на всеки един от загиналите, подготвена бе и показана мултимедия по темата. Поставена бе и паметна книга, в която присъстващите и гостите на Старо село можеха да изразят своите чувства и мисли по повод празника и загиналите герои.

Сред гостите на празника бяха председателят на регионалното тракийско дружество „Лазар Маджаров“ в Сливен Кирил Киряков, заместник-председателят на дружеството Стоян Матушев и други.

ГЕОРГИ РУСЕВ

Дружество „Тракия“ и Народно читалище „Тракийска лира 2012“ - Ямбол организираха тържествено честване на 100 години от Балканската война и 168 години от рождението на капитан Петко Войвода. На честването присъства областният управител на Област Ямбол Димитър Иванов.

О. р. полк. Красимир Вълев от Военния клуб произнесе вдъхновено слово: „На 19 декември се навършват 168 г. от рождението на националния герой на България Петко Киряков, известен в народната памет като капитан Петко Войвода. От ранна младост, едва 16-годишен, поема по хайдушките пътеки, за да отмъсти за смъртта на брат си и братовчед си. В тази кървава битка, която води в продължение на над 25 г, младежът израства като професионален революционер и борец за национална свобода“ каза той. Красимир Вълев направи преход от смъртта на войводата през 1900г., през Илинденско-преображенското въстание от 1903 г. към Балканската война.

Той посочи, че вестта за предстоящата война е посрещната от българите с небивала радост: „Акредитираните военни журналисти са смаяни. Военни аташета си говорят. Единият, виждайки мобилизираните българските войски, казва: „Тези пропълзци ли ще победят Отоманска-

Отбелязаха годишнината от Балканската война и в Ямбол

та империя?!“. Другият отговаря: „Гледай преди всичко очите им!“

Българите били въоръжени с пушки и карабини „Манлихер“, които са заслуга на нашия съгражданин ген. Стилиян Ковачев. Той прострелва лично всяка една пушка и карабина от всяка партия! Нашите български орли имат и още едно оръжие, което турците не могат да им отнемат - боен дух.“

Вълев посочи примерите на храброст на войниците и офицерите от 29-ти Ямболски пехотен полк, които са едни от героите на войната. Те пазят Султан Селим джамия в

презетия от тях Одрин от турските мародери и отделят половината от дажбите си за турските жени и деца.

В концертната програма участваха Марияна Давидова, детски хор „Проф. Георги Димитров“ при читалище „Тракийска лира 2012“, мъжка певческа група към смесен хор „Елена Граматикова“ при Военен клуб - Ямбол, група за възрожденски и патриотични песни при клуб „Гигант“, хор „Тракийка“ при дружество „Тракия“, ансамбъл „Бакаджик“ от Карнобат и формация „Алени макове“ към Български антифашистки съюз - Ямбол.

Сестри Ставреви-20 години на сцената

■ Сестри Ставреви и фолклорният танцов състав при Тракийско дружество „Яни Попов“-гр. Созопол

ЛАЗАР НАЛБАНТОВ

Вече 20 години фолклорният дует сестри Ставреви радва своите почитатели с духовността и красотата на странджанските народни песни.

Сестрите са родени и израснали във фолклорният резерват на Странджа село Кости, Бургаска област, където се намира най-старият растителен резерват на България „Силкосия“ и в най-големи масиви расте уникалната странджанската зеленика. Две горди и борбени странджанки, потомци на прокудените от родна Тракия бежанци, носещи дълбоко в себе си паметта и традициите на своите деди. Това са Златка и Ири-на Ставреви, които наложиха своите имена на добри и стилни представители на странджанския песенен фолклор.

Странджанският дует сестри Ставреви е създаден през 1992 година и те първи представят нов начин на пеене на странджанската песен в дует. Така стават истински новатори в разнообразието на стилното странджанско музикално представяне. Стопили ледовете

и отстранили със своя талант наложеното дотогава мнение, че странджанската песен не може да се изпълнява в дует, сестри Ставреви вече 20 години радват публиката с автентичното странджанско пеене. Първата си професионална и морална подкрепа получават от чародейката на Странджа Магда Пушкарлова и „Орфейт“ на Странджа Георги Павлов, както и от д-р Стамат Апостолов – дългогодишен председател на Регионалната тракийска организация в Бургаска област.

Преди години след пореден съвместен концерт големият странджански певец Георги Павлов, очарован от таланта на сестрите, спонтанно ги нарече със звучното определение „Белите лястовици“ на Странджа. И това можеби е най-точното определение за тях, защото те не само са бели и напети странджанки, но и са истински вестителки на Странджа, носещи като бялата лястовица надеждата и красотата на българските традиции.

През двадесетгодишният си творчески път са работили с известни композитори като

Константин Филипов, Димитър Колев, Желязко Жеков, а сега подготвят нови песни аранжирани от проф. Стефан Чапкънов.

Песните, изпълнени от сестри Ставреви, са оригинални образци на странджанската музикално-песенна палитра, представящи рупската етнографска група, типичните за родното им село Кости и региона на т. нар. Хесекия, както и старинни музикални произведения, пренесени от заселилите се от Източна Тракия бежанци. Интересно за този творчески тандем е, че изпълняват с прецизна точност диалектната форма, защото са естествени носители на странджанският диалект и по-този начин песента запазва своя първообраз, своята автентичност.

Безспорно можем да определим като „визитна картичка“ на сестри Ставреви красивата странджанска песен „Деспинка дума майка си“, но не можем да не споменем така също и „Снощи ходих в Бродилово село“, „Мъри Станко“, „Похвалила се Марийка“ и мн. др. Певичите

имат няколко музикални филма, произведени в БНТ и други национални телевизии. Реализирали са и редица албуми, сред които: „Странджански напеви“, „Там където Странджа целува морето“, „Белите лястовици на Странджа“, „Песента любов и утеха“.

По повод творческия юбилей на дуета се зароди идеята да се организират поредица от празнични концерти в Бургаски регион. Изгради се Инициативен комитет, в който участват изтъкнати певци и музиканти като световно известната Янка Рупкина, композиторът и главен диригент на Ансамбъл „Загоре“ Димитър Колев, младият гайдар Петко Янгъзов, Стойко Стойков – музикант, автор на забавна музика, хореографът Дора Барева. Към идеята се присъединиха и журналистката от информационен сайт „Морски хора“ Петя Пеева, музикалният издател Марин Маринов и др. Не липсват и представители на бизнессредите в бургаски регион, в лицето на Дончо Жеков от Бургас и Гено Пухов от Созопол. Инициативният ко-

митет се оглави от странджанският певец Лазар Налбантов. След двумесечен усилен организационен труд се оформи концепцията на концертите, участниците в тях, които наброяват над 20 фолклорни певчески и танцови формации, певци и мизиканти. Проведеха се срещи с кметовете по общини, заедно с общински дирекции по култура се обсъдиха и определиха датите, залите за провеждането, реда и сценариите на отделните концерти. Единодушно се реши всички концерти да бъдат в подкрепа на кандидатурата „Бургас – културна столица 2019“. Заглавието на концертите е „Сестри Ставреви и Приятели“, като включва доказали се в своето изкуство торци като Янка Рупкина, Петко Нанчев, както и от по-младото поколение народни изпълнители Ирена и Росица Станкови, Лазар Налбантов, Костадин Михайлов, Оркестър Жарава и др. Интересното е, че ще участват разнообразни танцови и певчески формации от всичките общини, които ще се присъединяват поетапно в от-

делните градове. Между формациите са ДФФ „Нестинарче“ и Мъжка битова група от град Царево, ДФФ „Зеленика“ и Фолклорна група „Филек“ от гр. Малко Търново, ДТА „Приморче“ гр. Приморско, Танцов клуб при Тракийско дружество „Яни Попов“ – Созопол, Квартет „Китен“ и Женска битова група от гр. Китен, ДФФ „Тракийска песен“ и Танцов Състав при ПГЕЕ „Константин Фотинов“ от гр. Бургас и много други.

Първият концерт от поредицата „Сестри Ставреви и Приятели“ беше на 10 декември в гр. Царево. Следват на 20 декември в гр. Малко Търново и на 7 януари 2013 г. в гр. Приморско. Фолклорният танцов състав при Тракийско дружество „Яни Попов“-гр. Созопол взе участие в честването на творческия юбилей в гр. Царево. Публиката възна-гради тракийки с бурни аплодисменти, а народната певица Янка Рупкина очарована от тяхното изпълнение, лично ги поздрави им пожела още много сценични изяви.

ЦАНКО АТАНАСОВ

На 1 декември в хотел „Родопи“ на Старозагорски минерални бани Тракийското младежко дружество „Капитан Петко Войвода“ – Стара Загора проведе вечер, посветена на 100 години от Балканската война. На нея бяха поканени младежи и от дружествата в Бургас, Созопол, Царево, Варна, Хасково, Пловдив, Асеновград и Стара Загора.

Официални гости бяха: Димитър Иванов, председател на ТМСБ, Станчо Станев, кмет на Старозагорски минерални бани, Христомир Личев и Димитър Бишев, зам. председатели на Тракийско д-во „Одринска епопея“ – Стара Загора и членове на ТМД – Стара Загора. Младежите

Тракийска младежка вечер

бяха поздравени от Георги Димитров, председател на ТМД „Капитан Петко войвода“ – Стара Загора.

Вечерта започна със слово на Цанко Атанасов, който обяви, че неслучайно младите тракийци от Стара Загора са решили да проведат срещата именно тук в града, който е бил център на събитията по време на Балканската война. Вестта за мобилизацията превръща Стара Загора в развълнувано море, а на 30 септември в днешната сграда на Строителния техникум, се установяват Главната квартира и щаба на Българската армия. В този ден в църквата „Св. Богородица“ цар Фер-

динанд чете манифеста за обявяване на война на вековния поробител.

След словото си Цанко Атанасов прочете Декларация от Тракийско д-во „Одринска епопея“ – Стара Загора относно искането на Ахмед Доган да реви-зираме историята на Балканската война. Тя бе приета с бурни аплодисменти.

Станчо Станев приветства младите тракийци от цялата страна и разказа за участието на членовете на ТМД „Капитан Петко войвода“ в организирането и провеждането на Националния тракийски фолклорен събор „Богородична стъпка“.

Вечерта продължи с поздрав-

ления на млади тракийски таланти с песни от Странджа, Тракия и Родоп. А това бяха Костадин Михайлов, председател на ТМД – Царево, Петър Иванов, председател на ТМД – Варна и Христина Анастасова, худ. ръководител на Фолклорен ансамбъл „Капитан Петко войвода“ при Тракийско д-во „Родопи“ – Асеновград.

До ранни зори се пееха песни, играеха се танци от различни фолклорни области на България и на раздяла младите хора си обещаха повече подобни срещи, чрез които да се опознаят и си сътрудничат по-активно.

Пловдивчани отбелязаха 75 г от смъртта на войводата Руси Славов

МАРИЯНА АЛЕКСИЕВА

На 2 декември 2012 година се навършиха 75 години от кончината на тракийския войвода Руси Славов, патрон на пловдивското тракийско дружество. Пловдивчани достойно почетоха своя патрон като си припомниха разкази и спомени за участието на Руси Славов в решителни фази на Балканската война. В поредица от четири изяви на жени тракийки звучаха страници от биографичната книга на Златко Попчев за войводата, от срещите му с професор Милетич и разказите на спасените българи от Беломорието при Ятаджик. Прочуствени бяха разказите на потомците на тракийци, в чийто семейства е запазен споменът на роднините им, участвали в Македоно-одринското опълчение, във важни и определящи сражения в хода на войната. Виолета Генчева разказа спомени за баща й Ангел Хаджиев, един от 10-те поборници в Пловдив, преминали през всички фази на войната. Светла Караянева увлекателно разказа историята на рода Калоянови, от който са произлезли редица бележити тракийски водачи, един от които е Георги поп Калоянов (Пушкин). Гост от Съюза на офицерите и сержантите от запаса и резерва о.з.полк. Райчо Василев възкреси спомена за II-ра българска армия и полковник Серафимов, звучаха стихове и юначни песни.

Деца изучават историята на Черноморец

Малките ученици се запознаха с обичаите на родното си място

КИЧКА АПОСТОЛОВА

Между Тракийското дружество в гр. Черноморец и Основно училище „Христо Ботев“ има много добро сътрудничество. От октомври тази година по проект „УСПЕХ“ на просветното министерство бе създаден клуб „Историята на моето селище“ към училището с директор Йорданка Станчева. Ръководителката на клуба Мария Райнова потърси сътрудничеството на тракийското дружество за съвместна дейност. Малките участници - 9 - 10 годишни момичета и момчета с ентузиазъм идваха на срещите в нашия клуб.

В чест на Деня на будителите 1 ноември ни представиха литературно-музикална програма. Ние с удоволствие им разказахме за местните обичаи. Разучихме автентичните народни песни като „Дор три гемийки плували“, „Бързай, побързай, гемийко“ и характерни за този край народни хора. Посетихме малките ученици и в класната стая.

В навечерието на патронния празник на гр. Черноморец - Никулден с наша помощ и със съдействието на своите семейства децата от клуба подредиха етнографска изложба в училището. Запознаха родители, приятели и учители с интересни предмети от бита и труда на хората в миналото. Духовното

богатство представиха облечени в битови костюми - пяха песните, научени от нас, играха народните танци. Каква по-голяма награда от тази да видиш предадена и съхранена паметта на дедите! Тези малки граждани на нашата Родина достойно ще носят в паметта си обичаите, песните, народните хора и

танци. Горди и удовлетворени, споделяме този хубав празник с вас. Благодарим на прекрасните български чедра и техните ръководители за радостта да бъдем полезни!

Благодарим и на Вас, приятели от екипа на вестник „Тракия“. Желаем Ви творчески успехи и весели зимни празници!

НЕЗАБРАВИМ ДЕН В ЕФРЕМ

ПАВЛИНА РАЙЧЕВА

Беше есенен ден – като всеки друг, но за ефремци той беше различен. Още рано сутринта група ентузиастични поехме към местността „Св.Илия“, водени от Недю Чанков и Божин Стоянов. Целта беше параклиса „Св.Илия“. Водачите носеха красив дървен кръст, който са изработили сами. Преди повече от 100 години в тази местност сред вековна дъбова гора местното население е построило параклиса. Мястото е било свято. Тук се колели животни за курбан. Извършвали ритуали, като

един от тях е молебен за дъжд. Събирало се е младо и старо, за да почетат светеца Св.Илия. От тази светиня сега са останали само руините. Група ентузиастични обаче решихме да го възродим. На мястото където е бил параклисът поставихме изработения кръст и надпис за историята му. Пак запалихме свещи, раздаден бе обреден хляб. Яна Павлова – най-възрастната от групата, разказа спомени, които ни върнаха в далечното време, когато тук е кипял живот. Ефремци решиха всяка година на деня на „Св.Илия“ /Илинден/, отново да се събират и вър-

нат традицията да почитат светеца и дават курбан на този свят празник. Бе предложено да се започне реставрацията на параклиса със средства и труд на местното население.

Инициаторите приканват всички, които милеят за родния край, когато

дойдат в село Ефрем, да посетят тази историческа забележителност, която се намира на път за комплекса „Глухите камъни“. Със сигурност ще прекарат незабравим ден сред прекрасната планина и нейните исторически забележителности.

Планувахме едно, а отпразнувахме две събития

На 26 ноември Тракийско дружество „Капитан Петко Войвода“ – Варна организира и проведе в големия салон на дружеството честване: „15 години Дамски клуб „Поля Терзистоева“.

Преди определения час всички места бяха заети, а посетителите продължаваха да прииждат, като запълваха дори и коридора.

Вокална група „Варна“

с худ. ръководители В. и Ст. Станеви откри тържеството с песента, посветена на Поля Терзистоева. Текстът и музиката са дело на тракийците Иван Демиров и Станю Станев.

В своето слово Петя Алексиева - председателка на клуба от основаването му, очерта ползотворната дейност на Дамския клуб и отправи сърдечни благодарности към всички, съпричастни към дело-

то. Думата за приветствие бе дадена и на заслужилата тракийка и член на ЦР на СТДБ, председателката на Тракийския женски съюз Петра Мечева.

Към топлиите сърдечни думи към варненския Дамски клуб тя прибави още един повод за честване – 15 години от възобновяването на Тракийския женски съюз в България. По този повод домакините я наградиха, тъй като тя е председател на съюза още от неговото основаване. Петра Мечева

прочете протестна декларация на ТЖС по повод изказването на Ахмед Доган за нов прочит на историята във връзка с 100-годишнината от Балканската война, която ще бъде изпратена до Народното събрание.

След деловата част на тържеството на сцената излязоха най-малките участници в художествената литературно-музикална програма. Те изпълниха сцената с живот и тя дори се оказа тясна да ги побере.

НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА СРЕДНОШКОЛЦИ НА ТЕМА:

„100 ГОДИНИ ОТ БАЛКАНСКИТЕ ВОЙНИ И РАЗОРЕНИЕТО НА ТРАКИЙСКИТЕ БЪЛГАРИ“

Припомняме ви, че на 31 януари 2013 г. изтича крайният срок за конкурса, обявен от СТДБ. Неговата цел е да насърчи младите хора да направят проучване на събития от местната история, на паметници и исторически местности, на изяви фигури и обикновени хора. Те могат да потърсят свидетелства за тях в местните архиви и библиотеки, в книгите и пресата от епохата, в семейните, в пре-предадените разкази на близки, познати или интервюирани от тях хора за интересни случаи и преживявания, свързани с войните в Тракия от 1912 - 1913 г. Участници могат да бъдат средношколци от всички училища на възраст от 14 до 19 години. Текстовете трябва да бъдат в обем до 15 стандартни страници (1800 знака на страница). Резултатите от конкурса ще бъдат обявени на сайта на Съюза на тракийските дружества в България.

Отчетно-изборно събрание на ТД „Капитан Петко Войвода“, гр.Варна

На 5 декември 2012г. се проведе отчетно-изборно събрание на ТД „Капитан Петко Войвода“, гр.Варна. Гости на събранието бяха Кирил Йорданов – кмет на гр. Варна и почетен председател на Варненското тракийско дружество и НВП Митрополит Кирил. Централното ръководство на Съюза на тракийските дружества в България бе представено от председателя си – Кр. Премянов.

Събранието протече при следния дневен ред: Отчет за дейността на дружеството, промени в Устава, избор на председател, Управителен съвет и Ревизионна комисия

Отчет за дейността на дружество през изтеклия 5 годишен период направи председателят Румяна Вълчева След проведена дискусия, участниците в събранието

приеха отчета.

За председател на дружеството бе преизбрана г-жа Румяна Вълчева, преизбрано бе и досегашното ръководство.

От името на Централното ръководство слово произнесе Кр. Премянов, който призова тракийци към единство за отстояване на тракийската кауза и спазване на устава на СТДБ, към активно включване на членовете на местното дружество в дейността на Съюза, подчертавайки необходимостта от пълноценно функциониране на тракийската организация като обществено патриотична структура, каквато е по устав. Председателят на СТДБ напомни и за необходимостта от разширяване на подписката за тракийските имоти, която е адресирана до европейските институции

Нашата поща

ПРЕВЪРНАХМЕ СЪЛЗИТЕ В ПЕСНИ

Свещеният човешки дълг и обичта ни отведоха при Ваня Ковачева, една слънчева жена, която обаче преживя два инсульта. Три години тя гледа света единствено през с воя прозорец. С Костадинка Димитрова, председателката на ТД я посетихме изненадващо. Ваня много се разчувства. След пролетите сълзи тя изведнъж реши да ни попее за изненада на своята дъщеря, която не я е чувала да извиси глас откакто се е разболяла. Запя ни „Загалила Янка Костандия бакалчето“. После последваха други. Едни тя знаеше наизуст, за други гледаше в тетрадките си. Това беше незабравим миг. Тракийците наистина превръщат и сълзите в песни.

Янка Пашева Казанлък

КОЛЕДНИ БЛАГОПОЖЕЛАНИЯ

С приближаването на Коледа, все по-настойчиво търсим доброто около нас. Нещо толкова ценно, което трудно се вижда с просто око.

Чрез вестник „Тракия“ искам да изкажа моята благодарност за искреното и безкористно сътрудничество на дамите от Тракийското дружество гр. Черноморец общ. Созопол : Александра /Санда/ Маринова, Станка Маргарова, Гинче Василева, Катя Вълчева, Ничка Борова, Марче Георгиева и др.

Благодарност за любовта, с която пеят старите, автентични народни песни. За обичта, с която пренасят от поколение на поколение обичаите и традициите, така както са стигнали до тях.

Благодаря на ръководителката им с огнен дух - Кичка Апостонова. Този Български дух, който носи българщината през вековете в години на най-трудни изпитания.

Аз и децата от клуб „Историята на моето селище“ към ОУ „Христо Ботев“ гр Черноморец Ви казваме: Бъдете живи и з драви, обичаме ви, за нас е чест да се учим от вас! На редакционната колегия на вестника пожелаваме лично щастие и успехи!

Старши учител Мария Райнова - ръководител на клуба

ТРАКИЙСКИ – Орган на Съюза на тракийските дружества в България – София 1000, ул. „Стефан Караджа“ 7-А Печат: Алианс Медиапринт

Абонирайте се!

Каталоген
номер

759

Издава: Централното ръководство

Редакционна колегия: чл.-кор. на БАН Васил ПРОДАНОВ, проф. Иван ФИЛЧЕВ, Никола Инджов и Тодор Корусев; Главен редактор: Соня АНГЕЛОВА;
e-mail: vesttrakia@abv.bg, stdb_sofia@abv.bg, тел.02/986 71 26; факс:02/987 57 53

КОРЕСПОНДЕНТИ: Михаил ЖЕЛЯЗКОВ (Бургас) - 056/86 16 76; Веселина АЛЕКСИЕВА (Варна) – 0888 89 59 27; Наско ТОДОРОВ - 0878 83 39 92; Недка ГОСПОДИНОВА (Перник) - 076/60 13 67; Димитринка СМОЛЕВА (София) - 02/884 25 59; Михаил МИХАЙЛОВ (Сливен) - 044/62 48 53; Виолета ФИЛИПОВА (Смолян) - 0301/63 008; Златка МИХАЙЛОВА (Хасково) - 038/632 060; Маргарита НАЧКОВА (Шумен) - 054/86 99 52; Мария ИВАНОВА (Ямбол) - 046/66 35 40

Изпращайте текстове не по-дълги от 4 стандартни машинописни страници (1800 знака). Хонорари за публикуването им не се дават.

БАНКОВА СМЕТКА

СТДБ (за вестника)

IBAN: BG34STSA93000001682816 BIC:STABGSGF

Банка ДСК ЕАД, клон 1, ул. „Княз Ал. Батенберг“ – София 1000

Богата трапеза на КОЛЕДНИТЕ ПРАЗНИЦИ

Навлизаме в цяла поредица от празници, в които битово и магическо се преплитат и е трудно да се каже кое взима връх. Самата Коледа съвпада с периода на зимното слънцестоене и това определя богатия ѝ обреден комплекс – изобилието от гадания и предсказания за бъдещето. Още в деня срещу Бъдни вечер започват да обикалят малките коледарчета, които благославят всеки дом “да се роди, дето рало ходи и дето не ходи”. Някъде за коледарчетата приготвят малки колачета, нашарени отгоре с бадеми и нахут. Днес голяма част от тази символика е само културна памет. Остава реална единствено богатата трапеза, на която по стара традиция трябва да има от всичко, макар и по малко. Някога коледната трапеза е съдържала всичко, което богатата тракийска земя е раждала и което са произвеждали самите стопани на къщата.

Според доц. Валентина Ганева-Райчева от Института по етнология и фолклористика към БАН на трапезата е имало постни сарми с кисело зеле и ориз, варен фасул, леща, варена царевица или пшеница, подсладени със сусам и орехи – кешкек). Слагали са се сушени плодове, орехи, чесън, стафида – от всичко, което има вкъщи. Там е и обредният хляб боговица (вечерня, харман и др.) с богата пластична украса. Върху хляба се оформя полукръг от усукано парче тесто. До третата кадена вечер полукръгът постепенно се затваря, за да не излезе берекетът от къщата. Някъде за Бъдни вечер правят пита с пара, която символизира къщата. За вечерята жените приготвят баница със силене и ориз – клин (в Родопите) или с тиква – тиквеник.

Преди вечерята най-възрастният в семейството пре-

кадява трапезата и всички помещения в дома и стопанските постройки. Кади се с тамян и въглени, сложени върху палешника на ралото. Прекадената трапеза се смята за благословена и се вярва, че притежава магически сили. От суровото жито дават сутринта на кошките в кръг от въже, за да се множат и да не се пръскат по съседите. Орехите и недогорялата свещ се пазят за следващите кадени вечери – новогодишната и срещу Йордановден.

С вечерята са свързани множество забрани, предписания и практики с продуциращ характер. Вечерята започва рано, за да узреят рано житата; не се става по време на яденето, за да не стават квачките от полозите; може да стане само стопанинът, но трябва да ходи приведен, за да се превият житата от зърно; нищо от бъдническата трапеза не се изнася и не се раздава на съседни и близки; трошите от вечерята се събират и се дават на домашните животни; останалото варено жито се дава на кокошките, за да носят повече яйца; децата преди сън лягат едно до друго, обърнати в една и съща посока, „за да ляга натежалата от зърно нива само на една страна” и др.

Един от най-важните моменти на бъдническата обредност е празничният огън, който според обичая трябва да гори през цялата нощ. Задължение на мъжете е да приготвят специално дърво за този огън, наречено бъдник (дъб, хвойна, бук, черница...). Преди да се сложи в огъня то се благославя. Запалва се от най-възрастния, като се гледа да гори със силен пламък. Загасването му се смята за лош знак. Често стопанинът отива до огнището и удря с дрянова пръчка дървото, така че от него да изхвърчат

искри. Прави се, за да не пада градушка през лятото (Ивайловградско). Пепелта от бъдника не се изхвърля. Смята се, че тя е лековита и стимулира плодovitостта. С нея напролет ръсят нивите и градините, лекуват болен или урочасан добитък.

До полунощ семейството не бива да заспива. Тази забрана е свързана с поверието, че точно в полунощ “небето се отваря” и ако в този миг човек си пожелае нещо, то ще се сбъдне. Названието на вечерта Бъдна се тълкува като предопределящо всяко действие. Вярва се, че каквото сънуваш, то ще се сбъдне. Съществува традицията да се оставя пръстен под възглавницата, като посредник, за да се сънува през нощта.

Всички “бъднуват” и очакват идването на коледарите. Това са главно момци. Сгодени и женени мъже не коледуват.

Подготовката за коледуването започва през коледните пости. Тогава се разучават песните, момците се разпределят по групи (колове, билюци, куди, чети). В едно село могат да коледуват едновременно 10-12 групи.

От полунощ до сутринта по пътя, пред вратата на всеки дом и в къщата коледарите пеят специални, величави по своя характер песни, които са пожелание на мечтаните от всички здраве и благополучие в семейството, плодovitост в стопанството. Песен се пее на всеки член от семейството, като се започва от най-възрастния и се стига до детето в люлката. Коледният песенен цикъл в Сакар е много богат – помнят се песни на къщата, на стопанин с много деца, на мъже според социалния им статус и занаят. По спомените на коледар, род. през 1921 г. в Оряхово, той е знаел 81 песни.

Коледуването завършва с общо хоро на мегдана и угощение на коледарите, което се прави през деня на Коледа със събраните продукти. По-голямата част от продуктите се продават, а парите се използват за нуждите на училището, църквата, читалището или се дават на бедните. С дарените момински краваи се прави търг, като всеки момък се стреми да откупи кравая на своята избраница.

От Малка Коледа започват да колят прасетата. По далака на прасето гадаят за времето. Ако задният край е тънък, зимата ще е лека, ако е дебел – ще е тежка. В някой от след-

Тиквеник”

Продукти: ½ тиква, точени домашни листи, канела, 300 гр. олио, 500 гр. захар, орехи.

Приготвяне: тиквата се настъргва и се изпържва в олио, слагат се 2-3 с.л. захар, орехите се счукват на едро, с 300 гр. захар се приготвя сироп, всеки лист се поръсва с 1 с.л. олио, орехи, канела и тиква. Навиват се и се редят в намазана с олио тава. След изпичане се залива със студен сироп.

„Сладка пита”

Продукти: 6 яйца, 1и 1/2 ч.ч. захар, 2 ч.ч. брашно, 6 с.л. олио, 7 с.л. вода, набухvatел.

Приготвяне: разбиват се яйцата със захарта и се добавят останалите продукти, сипва се в намазана с олио и поръсена с брашно тава, пече се на слаба фурна. След като се надигне, фурната се засилва.

Баница саралия

Продукти: 600 гр. брашно, 1ч.ч. свинска мас, сол, 1ч.ч. хладка вода, мая за хляб.

Приготвяне: Омесва се тесто, разточва се на листи като за баница. Всеки лист се наръсва с малко мазнина. Листите се навиват на точилката, събират се от краищата към средата, за да се нагърчат и станат като хармоника. Поръсва се по желание със сирене. Пече се в умерена фурна.

Корбелок с травна (булгур)

Продукти: булгур - 300 гр., сирене - 200 гр., мазнина, брашно, сол,

Приготвяне: Травната се сварява с повече вода и малко сол. Отцежда се през гивгир или марля. Когато истините се натрошава сиренето, прибавя се мазнината (бито биволско масло). Омесва се тесто като за баница, разделя се на топки, от които се разточват листи. Листите се наръсват със сирене, навиват се на руло и се завиват като охлюв в тавата до изпълването ѝ.

Готовата тава се наръсва с мазнина. Изпеченият корбелок се наръсва с вода и се завива с месал, за да се задуши и омекне.

ващите дни във всяка къща се прави усмянка (кебап от черното месо и дреболиите) и се приготвя зеле с булгур. На трапезата се канят роднини и комшии.

За съжаление все още културните традиции на тракийските земи са събрани в специална книга, въпреки усилията на

етнографи и фолклористи да опишат колкото се може подробно детайлите на трапезата им. Затова ви предлагаме избраните рецепти, които ни изпратиха от русенското тракийско дружество „Тракия“. Дано ви помогнат да си припомните гозбите на вашите майки и баби.

СТЕФКА ВЪЛКОВА

На 18 септември миналата година в Приморско се проведе Първият фестивал на странджанската кухня, който нямаше конкурсен характер, а целеше единствено да представи богатството на кулинарните традиции. Организатори на фестивала бяха Тракийско дружество „Св. Георги Победоносец” и община Приморско. Припомняме го отново, защото може да даде някои идеи за празниците и да покаже как можем да ги посрещнем хем с вкусни гозби, хем да спазим стародавните традиции. Тогава тържеството се проведе в едно заведение в Приморския парк на града. Люба Желева – председател на Тракийското дружество в Приморско, облечена в красива странджанска носия, откри фестивала и поздрави участниците и гости. Фестивалът се превърна в истински празник на автентичната странджанска кухня. Жените от Странджа планина се славят със своята пестеливост и трудолюбие, не само в подробната на дома си, но и на гозбите, които пригот-

Кулинарните традиции представени на фестивал

вят. На масите върху красиви везани покривки бяха подредени разнообразни ястия – типични за Странджа вкуси: боб в глинено гърне, баница – вита с тиква, зелник, рибен специалитет от Странджанското черноморие, вкусни сладкиши. Посетителите бяха впечатлени от красивия ордьовър по практична рецепта „Гъбки червенушки” от гората на Странджа. Той бе изкусно приготвен от Стефка Вълкова – член на тракийско дружество „Екзарх Антим Първи” – Бургас.

Незабравим спомен у участниците на фестивала оставиха зелникът и вкусният боб, варен в глинено гърне на Жечка Калоянова – председа-

тел на тракийското дружество в с. Бръшлян, община Малко Търново.

Всички участници и гости на фестивала, в добро разположение на духа, дегустираха с удоволствие кулинарните странджански изненади.

Тържеството продължи с литературно-музикална програма. Приморският парк се огласи от красиви автентични странджански и тракийски

народни песни, изпълнени от певци от хора на Бургаското тракийско дружество.

Стефка Вълкова, автор на стихосбирка, поздрави участниците и гости с патриотични стихове, посветени на тракийските бежанци, Бургас и България.

Фестивалът, превърнал се в незабравим празник, завърши с кръшни странджански хора.

СОФИЙСКОТО ТРАКИЙСКО ДРУЖЕСТВО И КЛУБ РОДОПИ ОРГАНИЗИРАТ

Коледно и Новогодишно тържество на 22 декември 2012 год. в събота от 16:00 часа в салона на Тракийския дом на ул. „Стефан Караджа“ №7 Предвидената програма дава възможност за участие на всички отзовали се на поканата внуци и внуци за среща с Дядо Коледа!